

Ny företagskatteutredning

Frågan om hur företagsbeskattningen bäst bör utformas har varit ett återkommande tema i svensk skattedebatt under praktiskt taget hela efterkrigstiden. Med en viss regelbundenhet – en gång per decennium – har debatten utkristalliserats i form av en stor offentlig utredning för översyn av hela regelsystemet. Ganska naturligt har kritiken mot företagsbeskattningen, och därmed också utgångspunkterna för de offentliga skatteutredningarna varierat avsevärt under årens lopp, allt efter hur de samhälls-ekonomiska problemen – och synen på dessa – skiftat karaktär.

Nu under våren har en ny stor revision av företagsbeskattningen – den fjärde i ordningen under efterkrigstiden – inletts. Inte överraskande återfinns mycket av den aktuella diskussionen om marknadernas funktion och uppgifter, som har präglats bl a avregleringen på penning- och kreditpolitikens område, i de direktiv finansministern lämnat kommittén. Det önskvärda i att få ett utnyttjande av sparanderesurserna som är anpassat till den samhällsekonomiska avkastningen, snarare än till skatteklar av olika slag, betonas. En av utredningens huvuduppgifter tycks alltså bli att finna vägar att eliminera eller reducera de "inlåsnings effekter" av välkänt slag som kapitalbeskattningen genererar.

Här är inte platsen att i detalj granska det omfattande program finansministern pålagt utredningen. Ekonomer av facket kan möjligen finna direktivens begreppsapparat bitvis väl amatörmässig, men det är självfallet inte det väsentliga. Viktigt är istället att direktiven tycks möjliggöra en behandling av de flesta av de problem i företagsbeskattningen som aktu-

aliserats i de senaste årens skattedebatt och skatteforskning. Bl a genom den starkt ökade inriktningen på skatteforskning under det senaste decenniet, både internationellt och i Sverige, har den nya utredningen också, på ett helt annat sätt än sina föregångare, möjligheter att få ett genomarbetat faktaunderlag till stöd för ett arbete med att röja och bygga nytt.

Inte minst i Ekonomisk Debatts spalter finns dokumenterad en ingående och preciserad kritik av hur företagsvinsterna beskattas genom *kombinationen* av bolagsskatt och finansierarnas skatter på räntor, utdelningar och förmögenhet. En huvudlinje i denna kritik har gällt den totala avsaknaden av enhetlighet i beskattningen. Skattetrycket varierar i själva verket på ett systematiskt sätt beroende vilken typ av kapital företagen investerar i, hur investeringarna finansieras och vilka kategorier av ägare som står för det erforderliga sparandet. Räknar man på 1985 års skatteregler och tar hänsyn till alla led i skattesystemet finner man t ex att den effektiva marginalskatten kan variera från -59 % (för en maskininvestering som finansieras med lån från en skattebefriad institution) till hela +128 % (för lagerinvesteringar som finansieras av hushållen genom deltagande i nyemission).

För en sådan ordning som innebär att skattesystemet för vissa kombinationer av realinvestering, finansieringskälla och kategori av ägare medför en nettosubventionering, medan det för andra kombinationer resulterar i en ren kapitalförlust är svårt att finna något försvar och knappast någon är heller beredd till detta. De skatteregler som ger upphov till dessa enorma variationer i effektiv margi-

nalskatt har ofta tillkommit på ett *ad hoc*-mässigt sätt som svar på uppkommande problem, och lagstiftaren har inte förmått överblicka incitamentseffekterna av systemet i dess helhet.

Det måste därför understrykas att ett arbete med att röja och bygga nytt inte får begränsas till bolagsskatten. Det måste innefatta också de skatter som indirekt tas ut av bolagsvinsterna genom beskattningen av utdelningar, värdestegringsvinster och räntor hos finansiärerna eftersom det är kombinationen av företagets och finansiärernas skatter som bestämmer incitamenten att spara och investera i företagssektorn. Både i svensk och internationell skattelitteratur finns genomarbetade förslag till hur en genomgripande reformering av kapitalbeskattningen i dess helhet kan utformas, förslag som innebär inte bara enkelhet och neutralitet, utan också fördelningspolitisk rättvisa. Intresserade läsare hänvisas till t ex Ekonomisk Debatt 2/1985 och till den senaste rapporten från SNS Konjunkturråd.

Det torde dessvärre dröja innan vi i Sverige får en radikalt förändrad och mer likformig kapitalbeskattning. I vart fall torde den vidgning av reformperspektivet som erfordras spräcka de ramar som ges av direktiven till den nya företagsskatteutredningen. Desto angelägnare framstår det att utredningen inriktar sitt arbete med bolagsskatten så att genomförandet av

en senare, allmän skattereform inte försvåras.

För att eliminera bristen på likformighet i bolagsbeskattningen kan man beträda två, principiellt olika, reformvägar. Den ena innebär att skatteuttaget baseras på den "ekonomiskt korrekta" vinsten, vilket bl a kräver värdesäkra avskrivningar som motsvarar kapitalutrustningens ekonomiska värdeminskning. Det är denna väg man slagit in på i USA och Storbritannien vid de senaste omläggningarna i bolagsbeskattningen och som bl a lett till sänkta skattesatser och ett avskaffande av accelererad avskrivning och investeringsavdrag. Den andra huvudvägen är den rakt motsatta i den meningen att företagen får rätt till omedelbar (eller fri) avskrivning av sina investeringar, samtidigt som ränteavdrag och motsvarande specialregler för utdelningar avskaffas.

Båda dessa huvudvägar för skattereform leder till en neutral beskattning som inte styr företagets val av investeringsobjekt eller finansieringskälla. Vad gäller komplexiteten i det regelsystem som krävs finns dock avgörande skillnader. Vill man att en reformerad bolagsskatt skall präglas av både neutralitet och enkelhet måste valet falla på det alternativ som innebär fria avskrivningar och begränsade ränteavdrag.

Jan Södersten